

dr. Csákabonyi Balázs úrnak
országgyűlési képviselő
és
Tóth András úrnak
országgyűlési képviselő

a Magyar Köztársaság
Országgyűlése
Budapest

Tisztelt Képviselő Urak!

Beadványukat, melyben azt kérték, hogy véleményezzem az országgyűlési képviselők vagyoni helyzetét vizsgáló bizottság létrehozásáról szóló 103/2000.(XII.20.) OGY határozatot, mert az - véleményük szerint - sérti a személyes adatok védelméhez fűződő alkotmányos jogot, kivizsgáltam, és álláspontomról az alábbiakban tájékoztatom Önöket:

A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: Avtv.) 2. § 1. pontja szerint személyes adat: a meghatározott természetes személlyel (a továbbiakban: érintett) kapcsolatba hozható adat, az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés. E törvény 3. § (1) bekezdése kimondja, hogy személyes adat akkor kezelhető, ha ahhoz az érintett hozzájárul, vagy azt törvény vagy - törvény felhatalmazása alapján, az abban meghatározott körben - helyi önkormányzat rendelete elrendeli. Ugyanezen § (3) bekezdése szerint törvény közérdekből - az adatok körének kifejezett megjelölésével - elrendelheti a személyes adat nyilvánosságra hozatalát. Minden egyéb esetben a nyilvánosságra hozatalhoz az érintett hozzájárulása szükséges.

A törvény 5. § (1) bekezdése előírja, hogy személyes adatot kezelni csak meghatározott célból, jog gyakorlása és kötelezettség teljesítése érdekében lehet, és hogy csak olyan személyes adat kezelhető, amely az adatkezelés céljának megvalósulásához elengedhetetlen, a cél elérésére alkalmas, csak a cél megvalósulásához szükséges mértékben és ideig.

Az adatvédelmi törvény idézett rendelkezése alapján a képviselők és hozzátartozóik vagyoni helyzetével kapcsolatos adatok személyes adatoknak minősülnek.

Az Alkotmánybíróság a 60/1994. (XII. 24.) AB határozatban megállapította, hogy "a demokratikus államélet és közvélemény érdekében az állami tisztségviselők és más közzszereplő politikusok alkotmányosan védett magánszférája másokénál szűkebb; különösen ki kell tenniük magukat mások kritikájának [legutóbb 36/1994. (VI. 24.) AB határozat, ABK 1994. június, 277.]. Ehhez azonban személyes adataik ismeretére is szükség lehet, amennyiben azok funkciójukkal vagy közzszereplésükkel összefüggenek. A közhatalmat gyakorlók vagy a politikai közzszereplést vállalók esetében a személyeknek - különösen a választópolgároknak - a közérdekű adatok megismeréséhez fűződő joga elsőbbséget élvez az előbbiek olyan személyes adatainak védelméhez képest, amelyek köztevékenységük és annak megítélése szempontjából jelentősek lehetnek.

Az e körbe eső személyes adatok megismerhetőségére nem csupán az állami és a politikai közélet informált megvitatása érdekében van szükség, hanem az állami szervek helyes megítéléséhez és a működésükbe vetett bizalom megalapozásához is."

Az Alkotmánybíróság idézett határozatából azonban nem következik, hogy a közhatalmat gyakorlók, jelen esetben az országgyűlési képviselők információs önrendelkezési jogának korlátozásakor ne kellene az alapjogi korlátozás alkotmányos kritériumaira tekintettel lenni. Az Alkotmány 8. § (2) bekezdése szerint a Magyar Köztársaságban az alapvető jogokra és kötelességekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg, alapvető jog lényeges tartalmát azonban törvény sem korlátozhatja. Az Alkotmánybíróság számos határozatában leszögezte: ha a korlátozás kényszerítő ok nélkül történik, vagy egyébként az nem áll összhangban az elérni kívánt céllal, azaz nem elkerülhetetlen, akkor az alapjog lényeges tartalmát érintő sérelem megállapítható.

Az Avtv. és az alkotmány idézett rendelkezéseiből egyértelműen megállapítható, hogy személyes adatok kezelését csak törvénybe lehet elrendelni.

A kifogásolt országgyűlési határozat azonban egyéb aggályokat is felvet. Az Avtv. kifejezett előírása ellenére csak a bizottság felállításának célját jelöli meg, az adatkezelését nem. De ha még elfogadható is volna az országgyűlési vitában többször megfogalmazott cél: azaz a korrupció visszaszorítása, hiányzik annak igazolása, hogy egy parlamenti vizsgáló bizottság valóban elkerülhetetlen és alkalmas eszköze a korrupció visszaszorításának. Ennek hiányában a szabályozás egészének törvényessége és alkotmányossága vitatható.

A kötelező vagyonynyilatkozat intézménye - ahogy a közelmúlt tapasztalatai mutatták - csak a korrupció egyszerűbb formáinak leleplezésére volt alkalmas. Mint a közérdekű adatok megismeréséhez fűződő jog országgyűlési biztosának álláspontom az, hogy a közpénzek felhasználásának átláthatóságát, az információszabadság további garanciáinak kiépítését szolgáló intézkedések, törvénymódosítások segítenék hatékonyan a korrupció visszaszorítását.

Az Ogy. határozat 5. és 6. pontja ellentétes az Avtv. 3.§ (3) bekezdésével, amely csak törvényi felhatalmazás esetén teszi lehetővé személyes adatok nyilvánosságra hozását. Ilyen felhatalmazás nélkül a nyilvánosságra hozatal a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 177/A. §-a szerinti jogosulatlan adatkezelés.

Álláspontom szerint az Ogy. határozat - tekintettel arra, hogy a képviselők jogállásáról szóló 1990. évi LV. törvény szerinti vagyonynyilatkozatok benyújtását írja elő - kiterjed a képviselők hozzátartozóinak adataira is.

Állásfoglalást kértek tőlem arról is, hogy adatvédelmi szempontból elfogadható-e az Ogy. határozat 3-4. pontja az 1990. évi LV. törvény 22.§-ában meghatározott törlési kötelezettség ellenére. Álláspontom az, hogy adatvédelmi szempontból nem aggályos korábban törölt adatok újbóli közlésének előírása - amennyiben erre törvényben kerül, sor és az adatkezelésre vonatkozó törvényi előírások (pl. a célhoz kötöttség) teljesülnek.

Beadványukban Önök arra hivatkoznak, hogy „az országgyűlési határozat 3. pontjában az Alkotmány 21.§(3) bekezdésére vonatkozó utalás sem szünteti meg a visszasságot. A vizsgáló bizottság rendelkezésére bocsátandó adatok közé nem tartozhat minden adat korlátozás nélkül”.

Álláspontom szerint van alapja egy olyan érvelésnek, mely szerint az alkotmány egyes rendelkezéseinek értelmezése csak akkor alkotmányos, ha az az alkotmány egyéb rendelkezéseivel összhangban áll. Így például nyilvánvalóan vitatható, ha egy parlamenti vizsgálóbizottság úgy értelmezné ezen alkotmányos szabályt, hogy joga van bárkinek a magántitkai, a vallásos meggyőződése iránt érdeklődni, vagy olyan kérdést feltenni, amelynek

megválaszolásával a megkérdezett magát vagy hozzátartozóját bűncselekménnyel vádolná. Az alkotmány 21.§ (3) bekezdésének („Az országgyűlési bizottságok által kért adatokat mindenki köteles a rendelkezésükre bocsátani, illetőleg köteles előttük vallomást tenni”) nyelvteni értelmezése nem zárja ki olyan parlamenti vizsgálóbizottság létrehozását, melynek feladata például az országgyűlési képviselők vagy akár az állampolgárok szélesebb köre szexuális orientációjának feltárása, az ezzel kapcsolatos adatoknak egészségügyi és egyéb szervektől való bekérését. Ez azonban az alkotmány egyik szabályának a másik ellenében való kijátszását jelentené. Lehet arra is hivatkozni, hogy alkotmányos demokráciákban a parlamenti vizsgálóbizottság értelemszerűen - tehát erre vonatkozó részletes szabályok nélkül is - a kormányzat ellenőrzésére szolgál, és nem szokás olyan onnipotens szervként működtetni, amely az igazságszolgáltatás vagy a bünyldözés funkcióit veszi át az ezek eljárására vonatkozó - többek között az adatkezelésükkel kapcsolatos - alkotmányos és törvényes garanciák nélkül. Az Országgyűlés adatvédelmi biztosaként azonban az alkotmány értelmezése nem tartozik a hatáskörömbe.

Beadványukban végül felkértek, hogy nyújtsak be indítványt az Alkotmánybírósághoz, melyben kezdeményezem az alkotmány 21.§ (3) bekezdésének, a személyes adatok védelmét kimondó 59.§ (1) bekezdésének és a közérdekű adatok nyilvánosságát deklaráló 61.§ (1) bekezdésének együttes értelmezését. Időközben az Országgyűlés megkezdte az országgyűlési képviselők jogállásáról szóló törvény módosításáról szóló törvényjavaslat tárgyalását. Ennek megszavazása után kívánok állást foglalni az alkotmánybírósági indítvány tárgyában, ezért ezügyben Képviselő Urak türelmét kérem.

Budapest, 2001. március

Üdvözlettel:
Dr. Majtényi László